זה היה השבוע הזה שהיה

לפני 25 שנה

גליון „העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק סיפר בכתבת־שער, תחת הכותרת „ריגול בישראל", את סיפורו של רב־סרן מאשקה יולין, שנתגלה כמרגל. במדורו „הנדון", שהקדים בכמה ימים את פרוץ „מיבצע קדש" (מילחמת סיני), תחת הכותרת „מטכ"ל לכן", הסביר העורך את הצורך להת־כונן לשלום באותה מידה בה מתכוננת ישראל למילחמה. סופרו המשותף של „העולם הזה" בישראל, עמוס קינן, סיפר, תחת הכותרת „שוק התפוחים הקדושים" („חקל תפוחין קדישין") על עולמה של צפת ותושביה.

מדור המישטרה של השבועון הוקדש ל„שיטה בלתי־מוסרית ונפסדת" — דיווח ממישפטו של מגן־המפקח־הכללי של המיש־טרה, עמוס בן־גוריון. תחת הכותרת „ראש הככשה השחורה", במדור הספורט, תואר עולמו של שחקן הכדורגל אליעזר שפיגל (אביו של גיורא שפיגל).

כשער הגליון: מרגל פוביטי מאשקה יולין.

מילחמת דויד בן־גוריון במנחם בגין ✶ העיתון הפרטי של אליעזר שטיינמן ✶ מקרר חשמלי במקום שכר־סופרים

„העולם הזה" 993
תאריך: 24.10.1956

העם

מחוץ לאור הזרקור

במשך כמה חדשים היה המרחב מרכז העולם. מילחמתו של גמאל עבד אל־נאצר בסואץ, פעולות־הרצח של הכנופיות הירדניות וקרבות־התגמול של צה"ל, הב־טיחו לו מקום מכובד בכותרת הראשית של כל עיתון רציני. בני ארצות המרחב התרגלו לחיות ולפעול באור הזרקור, כשחקנים ראשיים על הבימה העולמית.

השבוע הופנה הזרקור לפתע לפינה אחרת של הבימה, דבר שהזכיר לאנשי המרחב שאין להם מונופולין על הכו־תרות הראשיות. המאבק הנועז של העם הפולני, אחד העמים הלאומניים ביותר בעולם, ריתק גם את תשומת לבם של חברי המשקים שעל גבול הירדן. הידיעות על תנועותיהן של יחידות־שיריון בנות 800 טאנקים עוררו אנחה של קינאה גם בלב מפקדי השיריון הישראליים.

גידודי שדה. אולם המרחב לא שקט לרגע. הצבא המצרי, שהתרכז במשך כמה שבועות סביב תעלת סואץ, כדי לקדם פני התקפה בריטית־צרפתית אפשרית, התפנה שוב לגבול ישראל. התוצאה ה־ראשונה היתה הריגתם של שמואל גרוס (20), דניאל פלג (21) וחיים אטלס (27) ופציעת עשרות חבריהם בשדה־מוקשים שנזרע באיזור ניצנה, איזור שבו אין נזרעים כמעט שום גידולי־שדה אחרים. שוב גברו הסיכויים לסופה בגבול זה. *

מאורעות אחרים היו מרעישים פחות, אך לא פחות גורליים. המאבק על הירדן בשבוע הבחירות נמשך בשקט. שדמה מאוד לשקט שלפני הסערה. הצבא הע־ראקי, שנעצר זמנית, הודות לאיומי המצ־רים וטכסיסי שליטי ירדן הפרו־מצריים, עמד הכן ליד מכוניותיו. בכל כביש המרחב זרם לו נשק כבד וחדיש, כמעט בכל הכיוונים.

אבא אליעזר שפיגל

מאמן את בנו גיורא שפיגל. כוכב־העבר של קבוצת „מכבי פתח־תיקווה", בתצלום נדיר זה, מלפני 25 שנה, כשהוא מאמן את בנו גיורא, מי שהפך מאוחר יותר לעמוד התווך של נבחרת הכדורגל הישראלית, ולאחד מכדורגלני היצוא של ישראל.

הכנסת

צעקות ודמעות

הפרוטוקול הסטינוגרפי של הישיבה הקע"ג של המושב השני של הכנסת השלישית סיפר על כך בצורה הבאה:

דויד בן־גוריון: כך מוריד ראש סיעת חרות את רמת הוויכוח המוסרי בכנסת, והופך את עצמו לחוכא ואיטלו־לא... האנשים הנותנים עצות אלו, אינני מאמין... לדמעות התנין שהם שופכים על חללי צה"ל...

מנחם בגין: חסר־בושה אתה!

אסתר רזיאי־נאור: לנו אין בנים שנפלו?

אריה בן־אליעזר: כמה פעמים אתה הצעת מילחמה?

אסתר רזיאי־נאור: לנו אין אל־מנות ויתומים? כמה יהודים נפלו מידיך במישרין?

מנחם בגין: האם כבוד הישוב־ראש לא יעיר לנואם? זוהי השפלת כבוד ישראל.

היו"ר יוסף שפרינצק: שמענו בבית הזה דברים רבים שלא צריכים להישמע.

* שלושה ימים אחרי צאת גליון זה של העולם הזה למכירה, פרצו יחידות צה"ל לסיני.

דויד בן־גוריון: אני מודה שלוש פעמים ביום למי שיש להודות, שנתן תבונה לעם ישראל לא ללכת שולל אחרי תיקות פטריוטיות, כביכול, אלה.

אריה בן־אליעזר: אתה עומד ב־ראש צבא שכל בני ישראל חיילים בו, וכך אתה מדבר?

מנחם בגין: מופקר שכמותך!

גולדה מאיר: אדוני היושב־ראש, איזה דיבור זה?

זה קרה בדיוק שבוע ימים אחרי ש־חיילי צה"ל יצאו ממחנותיהם כדי לכבוש את יעדיהם באיזור קלקיליה.

„אויב" או „ריב". מאז, עד להת־נצלות המגומגמת שלא התנצלה על דבר, תהו רבים מדוע אמר דויד בן־גוריון את אשר אמר. היתה זאת הפרובוקציה החמישית, מאז קום הכנסת הראשונה. חמש הקודמות:

● התקפה על אנשי האצ"ל תוך סירוב להעניק לפצועיהם מעמד של נכי מילחמה;

● הנאום „פקדתי להשמיד האוניה (אלטלנה) והאוניה הושמדה!"

● הנאום שבו הודיע כי מנחם בגין מזכיר לו את היטלר;

● הפסוק „לא נלחמתם ולא תילחמו!"

כמה מן הפרשנים סברו כי גם הת־פרצות זו היתה מתוכננת מראש. בהז־כירם את הקטע המפורסם של „לקוט הכזבים" על הדוקטור*, טענו כי בן־גוריון השתמש בסערה כדי להסיח את הדעת מן העובדה המכרעת של הוויכוח המדיני בכנסת: חוסר מתן תשובה מציד־ו על אף שאילתה אחת מן השאלות הגו־רליות של מילחמה ושלום.

* לפי הסיפור דיבר ד"ר משה סנה, אז ראש המיפקדה הארצית של ההגנה, לפני אחת היחידות. בסוף הנאום מצאו על השולחן את הפיתקה בה רשם מראש את ראשי הפרקים, ובה הוראות לעצמו: „וכאן להרים את הקול — כי אין נימו־קים משכנעים."

על דבר אחד הסכימו הכל: לא היתה הפעם כל פרובוקציה מצד חרות. להיפך, כשקם אחד הצירים בוועידה האחרונה של תנועה זו ודרש כי מנחם בגין יכריז שאנשי מפא"י הם „אויבים", ברוח עקרו־נות אצ"ל בשעתו („האירגון הצבאי ה־לאומי בארץ־ישראל יכריז איבה על כל גוף וכל גורם, בין עברי ובין בלתי־עברי, שיהבל בהשגת המטרה"), הצדיק בגין בחריפות את דעתו שמפא"י היא רק „ריבה" ולא „אוייבת".

פריטה על אמהות. מאחורי הטכ־סיסים הרגעיים של המריבות המישפחתיות הבינמיפלגתיות, בלטה עובדה אחת: כמ־עט כל הצדדים החלו מכוונים עתה את מילחמת הבחירות שלהן אל האם העבריה שיש לה בנים בצה"ל. הפריטה על רגש האמהות הפכה לנוהג קבוע במוסיקה המיפלגתית, בייחוד מאז קלקיליה רבת־הקורבנות.

בעוד שמנחם בגין הכריז כי בן־גוריון גורם להריגת צעירים ללא תכלית, בשעה שמילחמה זו מה הצעות חרות, תתן תכלית למותם. שם בן־גוריון את כל הדגש בנאומו על הודאה סנטימנטלית בדאגתו המתמדת לחיי הצעירים.

העוקץ: תיקוותו של בן־גוריון כי ביום הבחירות תחשוש האשה להצביע בעד מיפלגה העלולה להוביל למילחמה, ותאמין לבן־גוריון שהוא יעשה את הכל כדי למנוע מילחמה בוללת.

לא היה זה ויכוח מדיני. אבל היה זה ויכוח יעיל מבחינה מיפלגתית.

עיתונות

סופר על משמרתו

„מאז שהפסיקו לצנזר את מאמרי הספ־רות, נעלם הקורא האחרון של שטיינ־מן." טען בארסיותו הרגילה המשורר זלמן שניאור.

גם ברל כצנלסון, אדם שלא נטה להש־מצות, סבר בקול רם כי: „המאמרים של שטיינמן הם ים של מילים ומידבר של מחשבות."

אולם איש אחד כופר לחלוטין בדיעה שלילית זו. זהו עורך המדור הספרותי של דבר. הוא סבור לא רק כי שטיינמן הוא סופר גדול, אלא גם כי הגאוניות הספרותית היא תכונה מישפחתית.

עבודה מונומנטאלית. מדור ספ־רותי רגיל בדבר מכיל דף גדול, במוסף יום השישי. המדור האחרון כלל את הפר־טים הבאים:

● מאמר אדיר, בגודל של קרוב לע־מוד, מאת ב.י. מיכלי, תחת הכותרת: סופר על משמרתו, הדן כולו באליעזר שטיינמן.

● סיפור גדול בשם אושרו של סר־קראטס מאת א. שטיינמן.

● המדור פתחי ספרים, שנפתח בידי־עה כי „במוצאת כנסת יצאו שני כרכים גדולים... ,מישנה תב"ד', שהם המשך עבו־דתו המונומנטאלית של אליעזר שטיינמן על באר החסידות..."

הזקן ובנו. לא היה זה מדור בלתי־רגיל. שבוע לפני כן הכיל אותו מדור:

● עוד מאמר של ב.י. מיכלי על אלי־עזר שטיינמן.

● ציור יפה של אליעזר שטיינמן.

מדור קבוע אחר בדף הספרות של דבר: המדור אושפיז אומר מאת ד. אוש־פיז, שאינו אלא דויד שחם, שאינו אלא דויד שטיינמן, בנו של אליעזר*.

גליון זה לא הכיל סיפור מאת אליעזר שטיינמן. לעומת זאת הופיע סיפורו „חלב עם תמונה" בגליון הקודם.

חיבה עמוקה זו לסופר ישראלי, יכלה לנגוע ללב, לולא עובדה אחת: מזה חצי שנה, עורך המדור הספרותי של דבר הוא אליעזר שטיינמן.

* בן אחר של שטיינמן: נתן („קרא לי סימקה") שחם.

אנשים

● ראש־הממשלה **דויד בן־גוריון** המציא מונה חדש בשעת דיוני הכנסת השבוע: „דחרוזיציה" (על משקל דסט־ליניציה), וכוונתו: תהליך שעבר לדע־תו על כמה ממנהיגי הציונים הכלליים.

● המשורר **אזרי צבי גרינברג** קי־בל שכר־סופרים מיוחד במינו תמורת שי־רו האחרון, שהתפרסם על עמוד שלם בגליון מעריב של ערב־סוכות: בתמורה: העניק לו מעריב מקרר חשמלי.

● עורך היומון חרות **יוסף ווינצקי**, לאחר שבן־גוריון קרא את שירו של **נתן אלתרמן** בכנסת: „הכינוי המת־אים לבן־גוריון הוא — הציסאטור הג־דול".

● פרופסור **ישעיהו ליבוביץ:** „בימים עברו היו קוראים בשם בחור ישיבה לבחור שלמד בבית־מדרש. כיום קוראים בשם בחור ישיבה לצעיר המש־תמט משירות בצבא."

● פרופסור **היינריך שטראוס** איש אגודת־איחוד (יורשתה של ברית־שלום): „הברירה היא — להשלים עם האויב הפני־מי, השחיתות והמעילה, או להשלים עם האויב החיצוני, הערבי."